

Aantal territoria van meeuwen in Zuid-Kennemerland in 1994

Fred Cottaar

Inleiding

In 1994 werd Zuid-Kennemerland wederom geheel onderzocht op het aantal territoria van broedende meeuwen. Over de telmethode die voor de verschillende gebieden in Zuid-Kennemerland wordt gebruikt wordt verwezen naar het verslag over 1993 (Cottaar, 1994). In het vervolg worden de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd. Onder het kopje algemeen wordt bij de belangrijkste gebeurtenissen stil gestaan. Daarna worden de aantallen per soort behandeld. Vervolgens wordt het voorkomen van de Grote Mantelmeeuw in de zomer in IJmuiden in het licht van de eerste broedgevallen in Nederland belicht.

Over broedgevallen van meeuwen op daken in Haarlem werd reeds eerder een artikel gepubliceerd (Cottaar & Verbeek, 1995a). Ook is er een eerdere publikatie verschenen over de onderzoeksresultaten van Kleine Mantelmeeuwen op de IJbunker in IJmuiden (Cottaar & Verbeek, 1995b). Beide thema's zullen in dit artikel dan ook maar kort worden behandeld.

Algemeen

Een steeds duidelijker trend lijkt zich af te tekenen, namelijk dat de laatste broedende meeuwen uit de duinterreinen zullen verdwijnen. Alleen in Duin & Kruidberg en de Kennemerduinen werd door Zilvermeeuwen nog met succes gebroed. De Stormmeeuwen van de Amsterdamse Waterleidingduinen en de Kennemerduinen kwamen niet verder dan nestbouw en soms tot het leggen van eieren. Territoria van Kleine Mantelmeeuwen werden in de duinterreinen niet gemeld. Kokmeeuwen werden echter wel in het broedseizoen in de AWD gezien, maar er werd niet gebroed. Een overzicht van de gevonden meeuwenterritoria in 1994 word gegeven in tabel 1.

Een toename van de aantallen in IJmuiden en Haarlem is nog steeds waar te nemen (Cottaar & Verbeek, 1995a). Hierbij moet worden aangetekend dat de Zilvermeeuwen in IJmuiden slechts een kleine toename lieten zien ten opzichte van 1994, terwijl de Kleine Mantelmeeuw bijna in aantal verdubbelde. Het aantal Stormmeeuwen bleef nagenoeg gelijk.

Tabel 1. Aantal territoria van meeuwen in Zuid-Kennemerland in 1994.

	Zilvermeeuw	Kl.Mantelmeeuw	Stormmeeuw
IJmuiden	720	238	25-27
Duin & Kruidberg	3	0	0
Kennemerduinen	21-24	0	2
AWD	0	0	3-4
Haarlem	62-71	3-5	4
Overig	3-4	0	6-8
Totaal	809-822	241-243	40-45

Aantal territoria in 1994

De Zilvermeeuw kent roerige tijden in de duinen van Zuid-Kennemerland. Het aantal territoria is op een dieptepunt beland. Werden er in 1987 in de Kennemerduinen nog 165 territoria vastgesteld in 1994 waren het er nog maar 24. Het hoogtepunt voor de Kennemerduinen was echter 1958 toen ca 450 territoria werden gevonden (Reijnders, zonder jaar). Voor de Amsterdamse Waterleidingduinen geldt een zelfde verhaal. Werden in 1977 nog 76 territoria vastgesteld (Walters, 1981), in de jaren tachtig werd niet meer gebroed, alleen een enkel paar bleef halsstarrig een territorium verdedigen. Deze paren hebben echter ook de afgelopen jaren verstek laten gaan (med. Hans Vader). In Duin & Kruidberg zijn de aantallen altijd al vrij laag geweest met maximaal enkele tientallen paren in de jaren zestig en de jaren tachtig (med. Frans de Boer), maar het ziet er nu toch naar uit dat ook hier de predatiedruk te groot wordt om stand te houden.

Al met al werden er in de duinen in 1994 toch nog 27 territoria gevonden. In de Kennemerduinen werden er 21 gevonden bij het Vogel- en Spartelmeer en drie vermoedelijke bij de Lakens (Groot, 1994). In Duin & Kruidberg werden 3 territoria gevonden.

De populatie in IJmuiden nam toe van 702 territoria in 1993 tot 720 in 1994. Een lichte toename dus. Van plaatsgebrek op de daken kan nog geen sprake zijn omdat nog voldoende vrije vestigingsplekken aanwezig zijn. De reden van deze kleine toename, vergeleken met die van de jaren ervoor, is dan ook onduidelijk. Van de 720 territoria werden er 654 op daken, duk-

dalven en steigers gevonden en 66 op de grond (vrijwel allemaal op het sluiscomplex), hetgeen ongeveer eenzelfde aantal is als het afgelopen jaar.

Het aantal territoria in de bebouwde kom van Haarlem nam toe tot 62-71, wat voornamelijk voor rekening kwam van de aantallen in de Waarderpolder. Voor een uitgebreider overzicht over meeuwen in de bebouwde kom wordt verwezen naar Cottaar & Verbeek (1995a). Buiten de territoria in Haarlem werd er ook weer één vastgesteld in Overveen (med. Pim de Nobel). Bovendien werden verschillende nesten gevonden op huizen in de buurt van de Vissershaven in IJmuiden. Tenslotte werd nog een verdacht paartje waargenomen boven het slibdepot van de suikerfabriek van Halfweg bij Ruigoord (med. Hans Groot).

Tabel 2. Aantal territoria van meeuwen in Zuid-Kennemerland in 1987-1994.

	Zilvermeeuw	Kl.Mantelmeeuw	Stormmeeuw	Kokmeeuw
1987	745	51	55	0
1988	281-289	6-9	34-46	0
1989	392-397	26-27	43-54	3
1990	467-475	41	28-31	0
1991	582	50	24-29	0
1992	614-624	79	41-49	0
1993	781-789	145-146	52-53	0
1994	809-822	241-243	40-45	0-1

Buiten IJmuiden komen Kleine Mantelmeeuwen in Zuid-Kennemerland alleen in de Waarderpolder in Haarlem tot broeden. De aantallen nemen ook hier toe. In Haarlem werden 3-5 territoria op een dak gevonden tegen 1-2 in 1993 (med. Evert van Huijssteeden). Sinds in 1987 is begonnen met inventariseren, zijn in IJmuiden nog niet zoveel territoria gevonden als in 1994. Vooral de op daken broedende Kleine Mantels lieten een forse toename zien (van 87 territoria in 1993 naar 162 in 1994), terwijl de op de grond broedende Kleine Mantels een kleine toename van het aantal territoria lieten zien (van 57 in 1993 tot 76 in 1994).

Ook dit jaar broedde er op de IJbunker weer een gemengd broedpaar Geelpootmeeuw ♀ x Kleine Mantelmeeuw ♂. Er werden drie eieren gelegd en twee jongen werden vliegvlug. Beide jongen werden voorzien van kleurringen zodat ze later bij een eventuele terugkeer in de kolonie als kruisingen herkend kunnen worden. De broedgevallen (vanaf 1987) van dit paar zijn de eerste broedgevallen van een Geelpootmeeuw in Noord-Holland (Cottaar en Verbeek, 1994).

Het aantal territoria van Stormmeeuwen vertoont geen opvallende schommelingen. De aantallen in de Amsterdamse Waterleidingduinen hebben een dieptepunt bereikt met 3-4 paar (med. Hans Vader) en het zal niet lang meer duren voordat ook de Stormmeeuw uit dit duinterrein zal verdwijnen, al zullen altijd een paar paren hardnekkig blijven proberen om hun nageslacht hier groot te brengen. In de Kennemerduinen zijn de aantallen minniem en gaat het om enkele paren die hun nest bouwen in dennen en/of struiken.

Het aantal paren in IJmuiden vertoont een kleine afname. Vermeldenswaard zijn een tweetal paren welke aan het eind van het broedseizoen baltsend op een dak verschenen. Dit was één van de eerste waarnemingen op daken in IJmuiden, want vooralsnog broeden ze alleen maar in struiken, op steenhopen of op de grond op het sluiscomplex.

Ook waren er onder andere enkele territoriale paren op daken in de Waarderpolder (med. Evert van Huijssteeden). In de Vereenigde Binnenpolder werden 3 jongen groot gebracht op een grindveldje van een gasverwerkingslokatie en werden 2-3 territoriale paren gevonden op het terrein van Volker Stevin langs het Noorder Buiten Spaarne. Eén Stormmeeuw werd waargenomen in een kraaienest (med. Hans Schouten). Op Schiphol werden 3 territoria vastgesteld (med. Hans Groot).

Van de Kokmeeuw kan vermeld worden dat tijdens het broedseizoen een paartje zich verdacht ophield in de AW-duinen. Broeden werd echter niet vastgesteld.

Grote Mantelmeeuw toekomstige broedvogel voor de regio?

De afgelopen jaren worden in IJmuiden en omgeving in toenemende mate overzomerende Grote Mantelmeeuwen waargenomen. Waren dit voorheen meestal tweede en derde kalenderjaar vogels, de laatste jaren worden in toenemende mate ook vierde kalenderjaarvogels en vogels in adult kleeid waargenomen. Normaliter zijn dit indicaties voor broedgevallen in de toekomst. De Grote Mantelmeeuw is sinds 1993 broedvogel in de Delta (Ver-cruijssse & Spaans, 1994) en in 1994 werd behalve in de Delta ook in het Waddengebied een broedpaar vastgesteld (Koks & Vogel, 1994). Met deze uitbreiding van het broedareaal moet ook

de mogelijkheid zijn ontstaan voor broedgevallen in IJmuiden. Dakbroeden is immers al eens eerder vastgesteld bij Grote Mantelmeeuwen (Monaghan & Coulson, 1977). Regelmatige dakcontroles hebben dit jaar echter nog niets opgeleverd.

Samenvatting

In 1994 nam het aantal territoria van meeuwen in Zuid-Kennemerland wederom toe (tabel 2). De aantallen in de duinen komen steeds meer onder druk te staan, en het zal vermoedelijk niet lang meer duren voordat de duinen door de meeuwen verlaten zullen worden, al zullen enkele paren het blijven proberen. Feit blijft dat dit jaar een dieptepunt is gehaald wat betreft het aantal territoria. De aantallen in IJmuiden en Haarlem laten een ander beeld zien. De Kleine Mantelmeeuwen in IJmuiden namen toe tot 230 territoria (49 in 1991, 79 in 1992, 144 in 1993), waarvan 162 op daken. Het aantal Zilvermeeuwen in IJmuiden bleef nagenoeg stabiel (720 territoria, waarvan 654 op daken, dukdalven en steigers). De aantallen in Haarlem gaven ook een stijging van het aantal territoria te zien, vooral de aantallen in de Waarderpolder (Zilvermeeuw van 21-27 naar 39-45 territoria en Kleine Mantelmeeuw van 1-2 naar 3-5 territoria). Het aantal Stormmeeuwen gaf in de duinen en IJmuiden een lichte daling te zien, terwijl er meer territoria in Haarlem werden gevonden.

Dankwoord

Frans de Boer, Mariëtte Janssen, Henk Opdam, Hans Schouten en Hans Vader worden bedankt voor de informatie over meeuwen uit het duingebied. Evert van Huijssteeden voor de gegevens uit de Waarderpolder. Hans Groot, Erik Maassen, Pim de Nobel, Jan van Tussenbroek, Jan Vegelin, José en Kees Verbeek voor aanvullende informatie en/of de hulp bij het ringen. Cebo-Holland en de Vomar voor hun medewerking om onderzoek te doen op de IJbunker in IJmuiden en Rijkswaterstaat voor de toestemming om het terrein op het sluizencomplex in IJmuiden te betreden.

Literatuur

- Cottaar, F., 1994. Aantal broedparen van meeuwen in Zuid-Kennemerland in 1993. *Fitis* 30(3): 114-122.
- Cottaar, F. & Verbeek, K., 1994. Geelpootmeeuw gepaard met Kleine Mantelmeeuw broedend te IJmuiden. *Dutch Birding* 16(6): 231-232.

- Cottaar, F. & Verbeek, K., 1995a. Op daken broedende meeuwen binnen de gemeentegrenzen van Haarlem. *Fitis* 31(2): 73-77.
- Cottaar, F. & Verbeek, K., 1995b. Eerste onderzoeksresultaten van een populatie op daken broedende Kleine Mantelmeeuwen op de IJbunker in IJmuiden. *Fitis* 31(3): 98-104.
- Groot, H., 1994. Enige resultaten van het BSP-onderzoek in de Kennemerduinen en Duin & Kruidberg. *Fitis* 30(4): 182-190.
- Koks, B. & Vogel, R., 1994. Broedvogels waddengebied. Een paar hoogtepunten uit 1994. *SOVON-Nieuws* 7(3): 8-9.
- Monaghan, P. & Coulson, J.C., 1977. Status of large gulls nesting on buildings. *Bird study* 24(2): 89-104.
- Reijnders, R.C.M.I., zonder jaar. Broedvogels van de Kennemerduinen. Stichting 'Het Nationale Park De Kennemerduinen', Overveen.
- Vercruijsse, H.J.P. & Spaans, A.L., 1994. Eerste broedgeval van de Grote Mantelmeeuw *Larus marinus* in Nederland. *Limosa* 67(3): 111-113.
- Walters, J., 1981. Meeuwen als broedvogels in de AW-duinen in 1977. In: Vader, H., 1981. Ornithologische onderzoeken in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Jaarverslag 1977 en 1978. Vogelwerkgroep Haarlem, Haarlem.

Fred Cottaar, Marsstraat 1, 2024 GA Haarlem

Aalscholvers. Tekening: Guido van Leeuwen.